

Lehet-e puszkával tűzokat védeni?

E lap CXXXIV. évfolyamának különszámában elgondolkodtató írást olvashattunk Kádár Zoltán tollából „Lőhető-e a tűzok?” címmel. A talán közismert nemleges választ meg is tudhattuk az első mondatból. A cikk lényege egy olyan javaslat, mely a szerző elgondolása szerint megoldást jelentene a kipusztulás által veszélyeztetett madárfaj hazai állományának megőrzésére. Felveti, hogy a tűzok korlátozott és ellenőrzött vadászatához kapcsolódó gazdasági érdek arra ösztönözhetné az adott területek gazdálkodóit, hogy ők maguk próbálják meg biztosítani a populációk utánpótlását. A gondolatnak kétségtelenül van a természetvédők számára is egy megfontolandó eleme, ami nem más, mint a természetvédelmi és gazdálkodói érdekek összehangolása. Ez sok esetben záloga lehet a természeti értékek hosszú távú megőrzésének. De mielőtt ezt a tűzok esetében áttekintենék, helyesbíteni szeretném az eredeti cikk néhány téves megállapítását.

A faj legnagyobb populációja nem hazánkban, hanem az Ibériai-félszigeten és az orosz pusztákon él. A köztes európai területen azonban a magyarországi mindössze 1100–1200 példány is kiugróan a legnagyobb állományt jelenti. Sajnos madarunk szívesen fészkel olyan szántóföldi kultúrákban, kaszálókon, ahol a költési időben szükségyszerűen valamilyen művelési vagy betakarítási munka folyik. Ezek a fészkek jelentős részének pusztulását okozzák még akkor is, ha a tojások nem károsodnak, mert a félének tojó madarak a többszöri zavarás hatására gyakran végleg sorsukra hagyják tojásaikat. Ily módon az intenzív mezőgazdasági módszerek terjedése, korábban a vadászattal is kiegészülve, a tűzoklétszám rohamos csökkenését eredményezte. A felnövekvő szaporulat a jelenlegi védelem mellett is alig elegendő a megmaradt állomány szinten tartásához.

Pusztai élőhelyek védelme

A védelmi munka ma már elsősorban nem a madarak mesterséges keltetésére, nevelésére és elvadítására irányul, mert ez jelenleg a szabad ter-

mészetben rendkívül kevéssé életképes egyedeket eredményez. A fő törekvés a természetes szaporodás lehetőségének megteremtése. Ezt szolgálja a fontosabb pusztai élőhelyek védelme vagy a fészkek helyszínén történő megóvása. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Tűzokvédelmi Programja például a bihari, hevesi és borsodi élőhelyeken a gazdálkodók bevonásával – számukra esetenként anyagi kompenzációt nyújtva – arra törekszik, hogy a megtalált fészkek körül egy kaszátlan, megműveletlen folt maradjon, mely lehetőséget ad a sikeres költésre. A forgalmasabb helyeken ezek zavartalanságát alkalmanként a tagságból verbuvált önkéntesek vigyázzák. Az ismertté váló fészkek mintegy 30%-a így megmenekülhet a szinte biztos pusztulástól és eljuthat a kikelésig. A madarak túlélését a program téli táplálkozó területek létesítésével is segíti, és igyekszik támogatni a vadgazdálkodókat a szaporulatot károsító dűvadak állományának hatékony szabályozásában is. A tojások több, mint 30%-a sajnos így is keltetőbe kerül, mert a zavarás miatt a tojó által elhagyott fészkealjok esetében nincs más megoldás. A maradék a gépeknek és a ragadozóknak esik áldozatul.

Az állomány pótlása

De térjünk vissza eredeti témánkhoz! Kádár Zoltán azt javasolja, hogy a rezervátumokon kívüli madarakat érintse a korlátozott vadászat. Sajnos a természetvédelmi területek térképre rajzolt határai nem állítják meg ezeket a jól repülő madarakat, ráadásul a dűrgésre védett gyepterületet használó tűzokok jelentős része nem védett, szántóföldi környezetben fészkel. A madarak ilyen alapon történő elkülönítése a legtöbb esetben elég vitatható. A védett területekhez nem köthető, kizárólag mezőgazdasági területeket használó néhány töredékállomány olyan csekély létszámú, hogy évi néhány kakas elpusztítása gyorsan fel is számolná azokat. Szükség lenne tehát arra, hogy a vadgazdálkodó az élőhely megfelelő kezelésével néhány év alatt mintegy kitermelje a majdan „hasznosítható” állománynövekményt. A néhány év azért kellene, mert a tűzok

nem túl szapora állat (általában két tojást rak), és az új generációk csak évek múlva érik el ivarérettségüket. Másrészt a vadászat engedélyezése előtt fontos lenne megbizonyosodni arról, hogy az adott gazdálkodó valóban képes-e a kellően magas szaporulatot biztosítani. Ráadásul aligha kérhető el néhány egyed lelövéséért akkora összeg, amely fedezné a szükséges élőhelykezelés ráfordításait (vetészerkezet átalakítása, művelési munkák korlátozása, a művelés részleges felhagyása stb.) egy kb. 1000 ha-os területen, noha bizonyára sokan áhítoznának a ritka tróféára. További nehézséget jelent, hogy a tűzokos területeken, ahogy általában máshol is, a vadgazdálkodó és a mezőgazda, illetve földtulajdonos többnyire nem ugyanaz. A ráfordítások és termelésekiesések pedig – a dűvadgyérítéstől eltekintve – főleg mezőgazdasági jellegűek, míg a várt haszon a vadgazdálkodó oldaláról jelentkezne. A tűzok egykori vadászatához kapcsolódó gazdasági érdek akkoriban kevésnek bizonyult a kipusztulás felé sodródó népesség megmentéséhez. Vajon most mitől lenne elegendő?

Ami a dolog reklámértékét illeti, nos abban biztosak vagyunk, hogy igen negatív visszhangja lenne. Meg kell említenünk azt is, hogy néhány vadásznál sokkal több pénzt hoz az országnak a tűzokot látni és nem lelőni kívánók egyre növekvő serege. Ők pedig biztosan bojkottálnák az országot, ha a vadászat zöld utat kapna. A rohamosan növekvő madarász turizmus méreteit érzékeltetendő álljon itt az 1998. év adata. Tavaly a világban 78 millióan utaztak külföldre madarászni és költöttek 78 milliárd dollárt. Ehhez jön még a belföldi madarászatra elköltött jelentős összeg.

Vadgazda, mezőgazda együtt

Talán érdemes kitérni egy olyan tűzokélőhely példájára, ahol a vadgazda és mezőgazda egybeesik. Anál is inkább, mivel jó példát ad arra, hogy a gazdálkodói érdek és a tűzokvédelem érdekei más módon is összehangba kerülhetnek, mint a tűzok bérvadásztatása kapcsán. A Kisalföldön futó úgynevezett „Moson projekt”

területe a mezőgazdálkodás szempontjából meglehetősen hátrányos adottságokkal rendelkezik. A vadgazda földtulajdonos a tűzokvédő javaslatára, némi támogatást is felhasználva olyan élőhelyi kezelést valósított itt meg a tulajdonában lévő 1000 ha-on, ami igen kedvezően hat a tűzokok szaporodására. De nem csak arra, és ez az, ami gazdasági szempontból alátámasztja a rendszer működését. A tűzokbarát kezelés hatására a terület mezeinyúl-állománya is megtöbbszöröződött, és ez lehetővé tette, hogy a bizonytalan bevételű mezőgazdálkodásról áttérjenek egy jövedelmező vadgazdálkodásra. Ez tehát kivételes eset, amely a megfelelő méretű tűzoklakta földtulajdonnal nem rendelkező vadásztársaságok esetében aligha valósítható meg a mezőgazdák eltérő érdekei miatt.

Meg kell még említenünk, hogy Magyarország több olyan nemzetközi egyezményhez csatlakozott, melyek előírják a faj védelmét. A vadászat engedélyezése így nemzetközi szintű nehézségeket is támasztana. A tűzokot még abban az országban (Spanyolország) is fokozottan védik, ahol a világ legnagyobb állománya él. A csökkenő tendencia, illetve az erősen veszélyeztetett helyzet ugyanis a faj teljes elterjedési területén fennáll.

Mi lehet a megoldás?

Úgy tűnik, nem kell teljesen új dolgot kitalálnunk. Az MME által esetenként alkalmazott kompenzációt intézményesíteni kell. Az EU országaiban létezik egy olyan állami támogatási rendszer, amely bizonyos művelés alatt álló területek jelentős természeti értékeinek megőrzését célozza. A megoldás alapvető eleme, hogy az előírások és korlátozások fejében a helyi gazdálkodókat jelentős anyagi kompenzációban részesítik. Ráadásul a csatlakozás önkéntességen alapul. Bizakodásra adhat okot, hogy hazánkban is előkészületben van néhány hasonló, agrár-környezetvédelmi támogatási rendszeren alapuló terület kísérleti jellegű kialakítása, melyek tűzokélıhelyeket is érintenek. Úgy gondoljuk, hogy egy ilyen, tűzokbarát gazdálkodást anyagilag is támogató megoldás biztosabban szolgálná a faj megőrzésének ügyét, mint egy ritka madarunk néhány egyedének elpusztításán alapuló, kevésbé realiztikusnak tűnő kísérlet.

Földtulajdonosok vadaskertje

A Napkori Erdőgazdák Szövetkezete 1998 októberében kezdett hozzá egy 500 ha-os vadaskert építéséhez, melybe 10 millió Ft-ért telepített vaddisznót és dámszarvast. A beruházás építési költsége 35 millió Ft, melyhez az FVM-től 14 millió Ft, a Megyei Területfejlesztési Tanácstól 5 millió Ft vissza nem térítendő támogatást kapott. A vadgazdálkodási tevékenység jól egészíti ki és növeli a földhasznosításból és a 950 ha-on folyó erdőgazdálkodásból származó bevételeket.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében egyedüli vadászterület, melyen a föld-

tulajdonosok közössége önállóan gyakorolja a vadászati jogot. (Az összes többi vadászterületet vadásztársulatok vették haszonbérbe.)

A vadgazdálkodásból származó bevételeket a földtulajdonosok földjeinek őrzésére és a földutak javítására fordítjuk.

A 8000 ha-os vadászterületen 5 hivatásos vadász teljesít szolgálatot. Ezenkívül a vadaskertben 5 főt foglalkoztatunk. Ebben az évben már két sikeres vadászatot vagyunk túl, melyről a fotó készült.

Támba Miklós
elnökh.

Tóth Sándor:

A fafeldolgozás 1945 előtt

Szinte az erdész-fás nagykanizsai találkozójaival egy időben jelent meg a könyvpiacon ez a remek kis kötet. A szerző végighalad az egyes történelmi fordulókön, s elemzi a kor asztalos – faiparos eseményeit. A technikatörténet, a gyufagyártás érdekességeit, ismerteti a faipar történetét egy erdész szemével (Ráczné Schneider Ildikó). Barangolhatunk a bútorgyártás történetében, s megtudhatjuk, hogy az Országos Erdészeti Egyesület 1886-ban 100 darab

Thonet tölgyfaszínű széket és 15 karoszéket vásárolt a könyvtára részére. A gazdagon illusztrált és színes fényképekkel ellátott kötetben láthatjuk a parlament elnöki bársonyszékét is. (Alapos tisztításra szorulna. A szerk.) A kötet végén a szerző ismerteti a nagy kiállításokon és vásárokon elért díjakat és kitüntetések, melyek öregbítették a hajdan Európa-hírű magyar bútorigart. Remélhető, hogy e kötet hozzásegít a „régicdicsőség” eléréséhez.